

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุค BANI World

Strategic Leadership of School Administrators in the BANI World

คุณากร ถึงนามลี* และ มัทนา วังถนอมศักดิ์

Kunakorn Thuengnamlee* and Mattana Wangthanomsak

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม 73000

Department of Educational Administration, Faculty of Education, Silpakorn University, Nakhon Pathom 73000

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: thuengnamlee_k@silpakorn.edu

Received: 28 April 2025, Revised: 10 July 2025, Accepted: 29 August 2025

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและไม่แน่นอนในปัจจุบันได้นำพาโลกเข้าสู่ยุค BANI World ที่เต็มไปด้วยความเปราะบาง ความวิตกกังวล ความไม่เป็นเส้นตรง และความเข้าใจได้ยาก ทำให้องค์กรต่าง ๆ ต้องเผชิญกับปัญหาและความท้าทายที่ไม่เคยมีมาก่อน โดยเฉพาะระบบการศึกษาที่ได้รับผลกระทบในหลายมิติ ทั้งผลกระทบต่อผู้เรียนที่ต้องรับมือกับสภาพแวดล้อมที่ไม่มั่นคงและไม่แน่นอน การเรียนรู้ในยุคนี้จึงไม่เพียงต้องการทักษะที่มากกว่าความรู้ด้านวิชาการ แต่ยังต้องพัฒนาความสามารถในการปรับตัวและการคิดขั้นสูง และครูผู้สอนเองต้องเผชิญกับความกดดันในการพัฒนา และปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคม นอกจากนี้รูปแบบการศึกษายังต้องปรับตัวให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น มีการผสมผสานการเรียนรู้แบบดิจิทัลและการเรียนรู้แบบดั้งเดิมเข้าด้วยกัน

ในด้านผู้บริหารสถานศึกษาที่มีฐานะเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนการศึกษาที่จะต้องรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายเหล่านี้จากการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดวิสัยทัศน์ พัฒนากลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อความไม่แน่นอน และใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างรอบด้าน รวมทั้งการสร้างสรรคแนวทางการบริหารที่มีความยืดหยุ่นและคล่องตัว ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจและความเข้าใจร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรในการรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้การพัฒนาศักยภาพด้านดิจิทัล การปรับโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กรให้ยืดหยุ่น ตลอดจนการกำหนดแนวทางการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทของ BANI World ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความยั่งยืน และพร้อมรับมือกับความท้าทายทางการศึกษาในอนาคต

คำสำคัญ : ยุค BANI World ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา

Abstract

The rapid and uncertain changes occurring today have led the world into the BANI World, characterized by brittle, anxious, nonlinear, and incomprehensible elements. Organizations, particularly in the education sector, are facing unprecedented challenges as a result of these changes, which impact multiple dimensions. Students face the challenge of coping with an uncertain and unstable environment. Consequently, learning in this era requires not only skills beyond academic knowledge but also the development of adaptability and higher-order thinking. Meanwhile, teachers face pressure to transform and adapt their teaching methods in response to technological and societal shifts. Furthermore, the educational system itself must become more flexible, blending traditional and digital learning approaches.

School administrators, as key leaders in driving educational development, must respond effectively to the rapid changes and complex challenges inherent in the BANI world. Findings from this study indicate that their strategic leadership plays a crucial role in shaping organizational vision, formulating strategies that address uncertainty, and utilizing data-driven decision-making processes. Strategic leadership further involves fostering agile and flexible management approaches, as well as cultivating shared motivation and mutual understanding among teachers and students, thereby strengthening the school's capacity to navigate rapid and unpredictable changes. Moreover, enhancing digital competencies, restructuring organizational culture toward greater adaptability, and adopting management practices aligned with the BANI context are essential components that contribute to the development of effective, sustainable, and future-ready educational institutions.

Keywords : BANI World, Strategic Leadership, Educational Change

บทนำ

ในโลกยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่แน่นอน ได้ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคมมากขึ้น ทั้งการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันของเทคโนโลยีดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ ตลอดจนการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดที่ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมทั่วโลก โดยแนวคิดที่สะท้อนถึงสภาวะการณ์ของโลกที่เกิดขึ้นได้ดีคือ BANI World ซึ่งประกอบไปด้วย ความเปราะบาง (Brittle) ความวิตกกังวล (Anxious) ความไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear) และความเข้าใจได้ยาก (Incomprehensible) [1] สภาพแวดล้อมเหล่านี้สร้างความท้าทายอย่างมากให้กับทุกองค์กร รวมถึงสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาต้องปรับตัวอย่างรวดเร็ว เพื่อรับมือกับโลกยุค BANI World ผู้เรียนและครูต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

การเปลี่ยนแปลงในยุค BANI World ได้ส่งผลกระทบต่อตรงต่อการศึกษา ผู้เรียนในยุคนี้ต้องปรับตัวเข้ากับระบบการศึกษาที่ไม่แน่นอนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เป็นตัวเร่งให้รูปแบบของการจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อาทิ การเรียนออนไลน์ การศึกษาทางไกล และการเรียนออนไลน์ผสมผสานกับการเรียนในห้องเรียน ซึ่งอาจสร้างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในกลุ่มที่ไม่มีทรัพยากรเพียงพอ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกไม่มั่นคงและเกิดความกังวลจากอนาคตที่ไม่แน่นอน [2] ในส่วนบทบาทของครูได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากครูไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้สอนอีกต่อไปแต่ต้องเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สร้างแรงจูงใจ และช่วยผู้เรียน ในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ครูจึงต้องมีความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน พร้อมกับทักษะในการปรับตัวและการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับรูปแบบการศึกษาในยุคนี้ต้องมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง เน้นการเรียนรู้ที่ผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเน้นทักษะผู้เรียนในการปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา [3]

สำหรับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ยังต้องปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุค BANI World นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ซึ่งประกอบด้วย การคิดเชิงกลยุทธ์ การปฏิบัติอย่างมีกลยุทธ์ การมีอิทธิพลเชิงกลยุทธ์ การมีทีมผู้นำเชิงกลยุทธ์ การทำกลยุทธ์ให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ในองค์กร [4] กล่าวคือผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กร เพื่อให้สถานศึกษาสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและสถานการณ์ที่คาดไม่ถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดวิสัยทัศน์ การบริหารจัดการทรัพยากร และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้องค์กรสามารถปรับตัวได้ตามสถานการณ์ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จะสามารถใช้วิสัยทัศน์และกลยุทธ์เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ของครูได้ และส่งเสริมครูให้พัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างยืดหยุ่น เพื่อให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค BANI World จึงไม่ใช่เพียงการจัดการทรัพยากรหรือการบริหารภายในสถานศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นการนำพาสถานศึกษาให้ก้าวข้ามความท้าทายที่ซับซ้อนและคาดไม่ถึง

BANI World และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุค BANI World

กรอบแนวคิด BANI World ปรากฏขึ้นในปี ค.ศ. 2020 โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้โลกต้องเผชิญกับความซับซ้อนและความไม่แน่นอนที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน กรอบแนวคิดนี้ได้รับการเสนอโดย Jamais Cascio นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกา เพื่ออธิบายบริบทโลกยุคใหม่ที่กรอบคิดแบบเดิมไม่สามารถอธิบายได้อย่างครบถ้วน โดยก่อนหน้ายุค BANI World โลกได้ถูกอธิบายผ่านกรอบแนวคิด VUCA World ซึ่งประกอบด้วย ความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) แต่เมื่อโลกเผชิญโรคระบาด การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ความขัดแย้งระหว่างประเทศ และวิกฤตเศรษฐกิจต่อเนื่อง ทำให้กรอบแนวคิด VUCA World ไม่เพียงพอในการสะท้อนความรุนแรงของสถานการณ์และผลกระทบที่เกิดขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนผ่านจากกรอบแนวคิด VUCA World สู่ BANI World ซึ่งอธิบายความเปลี่ยนแปลงร่วมสมัยได้ดีกว่า [5] โดย BANI World ได้อธิบายและทำความเข้าใจถึงสถานการณ์ของโลกในยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ความซับซ้อน และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่ง BANI World มีรายละเอียดดังนี้ [1]

ความเปราะบาง (Brittle) ของระบบและโครงสร้างขององค์กรที่สามารถเกิดปัญหาได้ตลอด เมื่อต้องเผชิญกับความกดดันหรือการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดคิด แผนระยะยาวหรือแผนที่ไม่มีความยืดหยุ่นจึงอาจหยุดชะงักได้ตลอดเวลา อันเนื่องมาจาก

ความผันผวนของโลกรอบด้าน ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงขององค์กร เช่น สถาบันทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ความเปราะบางดังกล่าวมีสาเหตุมาจากโลกที่มีการเชื่อมโยงถึงกันมากขึ้น จากเดิมที่บางปัญหาอาจถูกจำกัดอยู่ในบางพื้นที่หรือส่งผลเฉพาะกลุ่ม สามารถแผ่ผลกระทบในวงกว้างได้ และการมองข้ามจุดอ่อนเพียงจุดเดียวอาจส่งผลกระทบต่อทั้งระบบได้ [6]

ความวิตกกังวล (Anxious) และความรู้สึกหมกหมุ่น เป็นความกลัวว่าการตัดสินใจหรือสิ่งที่กำลังทำอยู่ มักจะเป็นสิ่งที่ผิดพลาดเสมอ ความกลัวที่จะพลาดโอกาสหรือจะถูกทิ้งไว้เบื้องหลัง (Fear of Missing Out) และความไม่มั่นใจในความรู้และศักยภาพของบุคลากรหรือองค์กร ส่งผลให้ผู้คนมีแนวโน้มเกิดภาวะซึมเศร้าและความกลัว ซึ่งนำไปสู่ความลังเลไม่กล้าตัดสินใจ หากเกิดความผิดพลาดในการทำงานบ่อยครั้งหรือเผชิญปัญหาที่ซับซ้อนเกินกว่าจะรับมือ อาจนำไปสู่สภาวะความสิ้นหวังของบุคลากรและนำองค์กรไปสู่สถานการณ์วิกฤตได้ ทั้งนี้สภาพแวดล้อมของโลกยุค BANI World เป็นตัวเร่งให้เกิดความวิตกกังวล เช่น สื่อที่กระตุ้นให้เกิดความตื่นตระหนก การรับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ดี ทั้งข่าวลวง การบิดเบือนข้อเท็จจริง การกล่าวเกินจริง และข่าวปลอม ที่มีอยู่จำนวนมาก ความไม่แน่นอนของสุขภาพหรือความเสี่ยงจากภัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น เช่น การแพร่ระบาดของโรคติดต่อ ตลอดจนการปรับตัวตามกระแสสังคม ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลให้ผู้คนเกิดความวิตกกังวลและความไม่มั่นคงในชีวิตประจำวัน

ความไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีลักษณะไม่เป็นเส้นตรงกล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล (Cause and effect) ที่ไม่เชื่อมโยงหรือไม่สมมูลกัน เนื่องจากปัญหาและระบบมีความซับซ้อน และมีการแทรกแซงจากปัจจัยอื่น ๆ มากขึ้น ทำให้บุคคลหรือองค์กรมองเห็นผลลัพธ์ของสิ่งที่ตัดสินใจได้ไม่ชัดเจนในโลกแบบ BANI World ที่ไม่เป็นเส้นตรงนี้ ผลลัพธ์ของการทำหรือไม่ทำอาจไม่สอดคล้องกัน การตัดสินใจเล็ก ๆ อาจก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ใหญ่หลวง ซึ่งอาจเป็นด้านที่ดีหรือไม่ดี หรือการทุ่มเทความพยายาม อาจจะไม่เกิดผลลัพธ์ใด ๆ เลยก็ได้ และการแก้ปัญหาหนึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาใหม่ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

ความเข้าใจได้ยาก (Incomprehensible) หลายสิ่งหลายอย่างที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบันไม่อาจทำความเข้าใจได้ เช่น เหตุใดโรคระบาดจึงมีจำนวนมากขึ้นและรุนแรงขึ้น วิกฤตการเปลี่ยนแปลงทางสภาพอากาศจะเป็นไปในลักษณะใด เหตุการณ์และการตัดสินใจหลายอย่างอาจดูเหมือนไม่มีเหตุผล การพยายามทำความเข้าใจโดยการหาข้อมูลเพิ่มเติมก็ไม่อาจรับประกันได้ว่า จะทำให้เข้าใจเหตุการณ์หรือสิ่งนั้นมากขึ้น และปัญหาที่เกิดมาจากภาวะข้อมูลล้นอันเนื่องจากการเข้าถึงข้อมูลได้มากขึ้นและข้อมูลที่มีจำนวนมากจนเกินไป ส่งผลให้ต้องใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น เพื่อแยกระหว่างข้อมูลสำคัญกับข้อมูลที่เข้ามาบงกช ดังนั้น การคาดการณ์อย่างทะลุปรุโปร่งหรือการวางแผนควบคุมให้สิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นตามต้องการอาจจะทำได้ยากในโลกแบบ BANI World เพราะมีความผันผวนและพลิกผันอยู่ตลอดเวลา [5]

กรอบแนวคิดโลกแบบ BANI World สะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางและความไม่แน่นอน ซึ่งส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนในสังคม และสำหรับการศึกษาเองก็ไม่อาจเลี่ยงผลกระทบกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงและความซับซ้อนที่เกิดขึ้น เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุค BANI World ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุค BANI World ได้ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาอย่างมากมาย โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตสำหรับสรรพสิ่ง (Internet of Things) ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) และการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เป็นตัวเร่งให้รูปแบบของการจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อาทิ การเรียนออนไลน์ การศึกษาทางไกล และการเรียนออนไลน์ผสมผสานกับการเรียนในห้องเรียน ซึ่งพบว่าการจัดการเรียนการสอนในยุค BANI World จะมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน เช่น การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้ที่เน้นการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความสามารถของนักเรียนในการประยุกต์ใช้ความรู้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเรียนรู้เฉพาะบุคคลที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการเรียนการสอนตามความถนัดหรือเป้าหมายของตน [7] โดยการจัดการศึกษาที่กล่าวมาจะช่วยบ่มเพาะผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในโลกของการทำงานและความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี โดยการเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนในห้องเรียนผสมผสานกับการเรียนออนไลน์นั้นเป็นเรื่องท้าทายสำหรับครูไม่ว่าจะเป็นแนวทางการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ วิธีการวัดและประเมินผล การติดตามผู้เรียนในขณะที่เรียนออนไลน์ และการป้องกันการทุจริตระหว่างการสอบออนไลน์ เพราะเหตุนี้ครูจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและมีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น [3]

นอกจากนี้ รูปแบบการเรียนการสอนที่เปลี่ยนไปนี้อาจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และอาจเกิดการสูญเสียการเรียนรู้ในกลุ่มผู้เรียนที่มีทรัพยากรไม่เพียงพอ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเครียด ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และเกิดช่องว่างทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น [2] ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย จะต้องรับมือกับปัญหาหรือความท้าทายที่เกิดขึ้นผ่านการตัดสินใจอย่างรวดเร็วและแม่นยำในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอน ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อช่วยให้เข้าใจถึงความต้องการของนักเรียนและครู รวมถึงประเมินสถานการณ์และทรัพยากรที่จำเป็นในการพัฒนาสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาต้องมองการณ์ไกล มองเห็นแนวโน้มและโอกาสที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และแนวทางการปฏิบัติงานขององค์กร ภายใต้ความซับซ้อน ไม่แน่นอน และเข้าใจได้ยาก นอกจากนี้ ผู้บริหารควรพัฒนาบุคลากรภายในสถานศึกษาให้มีทักษะที่สามารถนำไปใช้ได้จริงและเสริมสร้างการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาต่อเนื่องได้ตลอดชีวิตที่จะช่วยให้ครูสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญได้ ทั้งนี้เพื่อขับเคลื่อนการศึกษาให้สามารถพัฒนาต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุค BANI World

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร การศึกษา เนื่องจากผู้บริหารต้องทำหน้าที่กำหนดทิศทาง วิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน รวมถึงความคาดหวังของสังคมที่มีความหลากหลายมากขึ้น ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในบริบทการศึกษายังครอบคลุม การตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูล การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันของครูและบุคลากรในองค์กร อีกทั้งผู้บริหารจำเป็นต้องเป็นผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจ สนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับต่าง ๆ เมื่อพิจารณาถึงบริบทของการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน จะพบว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญยิ่งขึ้นภายใต้ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เช่น นโยบายทางการศึกษา เทคโนโลยีดิจิทัล ความต้องการทักษะแห่งอนาคตของผู้เรียน และการแข่งขันทางการศึกษาในระดับประเทศ และนานาชาติ ภาวะผู้นำในลักษณะนี้ช่วยให้สถานศึกษาสามารถปรับตัว รักษาขีดความสามารถในการดำเนินงาน และสร้างคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

ในขณะเดียวกัน เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุค BANI World ซึ่งมีลักษณะความเปราะบาง ความวิตกกังวล ความไม่เป็นเส้นตรง และความเข้าใจได้ยาก ความท้าทายต่อบทบาทผู้บริหารสถานศึกษายิ่งเพิ่มมากขึ้น ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จึงไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการวางแผน แต่เป็นความจำเป็นในการนำพาองค์กรให้ฟันฝ่าสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการคิดเชิงระบบ คาดการณ์แนวโน้มในอนาคต ตัดสินใจจากข้อมูลเชิงประจักษ์ และออกแบบรูปแบบการบริหารที่ยืดหยุ่น เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การสร้างความเข้าใจร่วมกัน การสร้างแรงจูงใจ และการส่งเสริมศักยภาพของครู และผู้เรียนกลายเป็นหัวใจสำคัญของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ภายใต้บริบทของ BANI World ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทนต่อการเปลี่ยนแปลง และสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรการศึกษาในอนาคต โดยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีรายละเอียดดังนี้

ความหมายของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) เป็นภาวะผู้นำที่แสดงออกในลักษณะการสร้างแรงจูงใจแก่ผู้ร่วมงาน ให้ตั้งศักยภาพของตนที่มีอยู่มาใช้ในการทำงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จขององค์กร ซึ่งผู้นำจะมีเทคนิคและวิธีการจูงใจทีมงานหรือบุคลากร [8] และภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นความสามารถของผู้นำในการตัดสินใจ การสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนสำหรับอนาคต การกำหนดแนวทางปฏิบัติที่โปร่งใสมีความเป็นไปได้ตามสถานการณ์ [9] ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จึงถือเป็นความสามารถของผู้นำในการกำหนดวัตถุประสงค์ ทิศทางหรือการคงอยู่ขององค์กร และเป็นความสามารถในการทำความเข้าใจวิถีที่องค์กรจะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมซึ่งมุ่งเน้นไปที่ความคล่องตัว กล่าวคือ ความสามารถในการปรับทิศทางขององค์กรอย่างรวดเร็วเพื่อให้องค์กรสามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้น [10] นอกจากนี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหรือทีมงานได้คิด ปฏิบัติ และมีอิทธิพลในลักษณะที่ส่งเสริมความได้เปรียบทางการแข่งขันและความยั่งยืนขององค์กร หรือความสำเร็จที่ยาวนานขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรแบบแสวงหากำไรหรือไม่ก็ตาม โดยขึ้นกับทิศทาง วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย และสิ่งที่องค์กรให้คุณค่า โดยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เกิดขึ้นเมื่อการตัดสินใจและการกระทำของผู้นำมีผลกระทบต่อเชิงกลยุทธ์ต่อองค์กร ซึ่งทุกองค์กรจำเป็นต้องมีกลยุทธ์เพื่อสร้างคุณค่าขององค์กร โดยกลยุทธ์จะทำหน้าที่สนับสนุนการทำงานร่วมกันทั้งภายในและภายนอกองค์กร ช่วยให้องค์กรและบุคลากรทำงานร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพและสอดคล้องกันผ่านสื่อสารและการประสานงานที่ชัดเจน [4]

จากความหมายของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ จึงกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ คือ ความสามารถของผู้นำหรือผู้บริหารองค์กรในการกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อกำหนดทิศทางการปฏิบัติงานขององค์กรที่จะทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กร ซึ่งจะสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน สร้างคุณค่าและความยั่งยืนให้แก่องค์กร โดยผู้บริหารจะใช้เทคนิคในการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้เกิดแก่บุคลากร และพัฒนาองค์กรให้มีความคล่องตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการส่งเสริมการสื่อสารที่มีความชัดเจนภายในองค์กร

คุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

การที่ผู้นำจะมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และประสบความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ผู้นำเชิงกลยุทธ์นั้น ต้องประกอบไปด้วยคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. การคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) ผู้นำจะต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์และเข้าใจสถานการณ์ ในระดับที่ลึกซึ้ง รวมไปถึงความเข้าใจในบริบทขององค์กร เพื่อให้สามารถกำหนดทิศทางและวางกลยุทธ์ระยะยาวขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การปฏิบัติอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic Acting) ผู้นำต้องแปลงกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ โดยการแปลงกลยุทธ์ให้เป็นแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน สามารถดำเนินการได้จริง ซึ่งการปฏิบัติอย่างมีกลยุทธ์ให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานร่วมกันเป็นทีมของบุคลากร และการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตลอดจนการประเมินผลความก้าวหน้าในการทำงาน เพื่อให้มั่นใจว่าองค์กรจะสามารถบรรลุผลตามที่ตั้งใจไว้

3. การมีอิทธิพลเชิงกลยุทธ์ (Strategic Influence) คือ ความสามารถของผู้นำที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม การตัดสินใจ และทิศทางการทำงานของบุคลากรในองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การใช้อิทธิพลเชิงกลยุทธ์อาจรวมถึงการสร้างวิสัยทัศน์ การใช้กลยุทธ์ในการสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์หรือการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นและผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่อองค์กร อาจกล่าวได้ว่า การมีอิทธิพลเชิงกลยุทธ์ เป็นการปรับคนและองค์กรให้สอดคล้องกันและเดินไปในทิศทางเดียวกัน

4. การมีทีมผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership Teams) ผู้นำต้องสร้างทีมงานภายในองค์กรที่ทำงานร่วมกันในการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ พัฒนากลยุทธ์ และดำเนินการตามแผนเหล่านั้น โดยทีมผู้นำเชิงกลยุทธ์มักประกอบด้วยผู้บริหารรองผู้บริหาร หรือหัวหน้าฝ่ายงานที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ ซึ่งทีมผู้นำเชิงกลยุทธ์จะต้องร่วมมือกันเพื่อให้มั่นใจว่าการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์นั้นมีความสอดคล้องกันและสามารถปรับใช้ได้จริงในองค์กร

5. การทำกลยุทธ์ให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ในองค์กร (Making strategy a learning process in your organization) เป็นการที่ผู้นำส่งเสริมให้การวางแผนและดำเนินการกลยุทธ์กลายเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในองค์กร โดยการเปลี่ยนมุมมองจากการปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเข้มงวด ให้เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้บุคลากรทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและปรับปรุงกลยุทธ์อย่างสม่ำเสมอ กระบวนการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์นี้จะช่วยให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมภายนอกได้ดีขึ้น พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยจะเน้นไปที่การทบทวนผลลัพธ์ การเรียนรู้จากความสำเร็จและความล้มเหลว และการปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ใหม่ ๆ [4]

นอกจากนี้คุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ประกอบไปด้วยคุณลักษณะ 2 ด้านสำคัญ ดังนี้

1. ด้านความสามารถในการจัดการ ได้แก่ 1) ความสามารถในการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ขององค์กร ผู้นำต้องมีความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และวางแผนการดำเนินงานขององค์กรให้สอดคล้องสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน 2) ความสามารถในการถ่ายทอดแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติงาน และ 3) ความสามารถในการปรับบุคลากรให้เข้ากับองค์กร สนับสนุนให้บุคลากรเกิดความผูกพันต่อองค์กร และมีการตัดสินใจที่เหมาะสมกับสถานการณ์

2. ด้านคุณลักษณะเฉพาะ ได้แก่ 1) มีความคิดในการพัฒนาองค์กรอย่างสร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลา 2) มีความสามารถในการดูดซับ คือความสามารถในการเรียนรู้และนำความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กร 3) ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับบริบทใหม่ เพื่อรักษาประสิทธิภาพและความสำเร็จขององค์กร ตลอดจนเป็นการตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อความท้าทายใหม่ ๆ และการปรับกลยุทธ์หรือวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และ 4) มีสติปัญญา คือ ความสามารถในการตัดสินใจหรือทำสิ่งที่ถูกต้องในเวลาที่เหมาะสม [11]

จากการรวบรวมและวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางขององค์กรอย่างชัดเจน การคิดเชิงระบบ การใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และการเสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร เพื่อให้บุคลากรทุกระดับสามารถพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาคุณลักษณะตามกรอบแนวคิดต่าง ๆ พบว่ามีอิทธิพลเชิงกลยุทธ์ 5 ด้าน ได้แก่ การคิดเชิงกลยุทธ์ การปฏิบัติอย่างมีกลยุทธ์ การมีอิทธิพลเชิงกลยุทธ์ การสร้างทีมผู้นำเชิงกลยุทธ์ และการทำกลยุทธ์ให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ภายในองค์กร มีความสอดคล้องและได้รับการสนับสนุนจากคุณลักษณะภายในของผู้นำ 2 ด้าน คือ ความสามารถในการจัดการเชิงกลยุทธ์ และคุณลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการปรับตัว และการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ซึ่งทั้งหมดทำงานเกื้อกูลกัน ส่งผลให้ผู้บริหารสามารถขับเคลื่อนองค์กรให้รับมือกับความไม่แน่นอนและความซับซ้อนในยุค BANI World ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุค BANI World

การเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนและไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นในยุค BANI World ได้ส่งผลกระทบและสร้างแรงกดดันต่อการศึกษา ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เพื่อรับมือกับความท้าทายที่เพิ่มขึ้น และนำมาใช้ในการกำหนดวิธีการบริหารและการตัดสินใจให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารและองค์กรสามารถปรับตัวและวางแผนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางที่สำคัญดังนี้

การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน

ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมองการเปลี่ยนแปลงในยุค BANI World เป็นโอกาสในการพัฒนา โดยผู้บริหารจะต้องมีการคิดเชิงกลยุทธ์ กล่าวคือ ผู้บริหารต้องสามารถวิเคราะห์และทำความเข้าใจสถานการณ์อย่างลึกซึ้ง ตลอดจนทำความเข้าใจกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กร ซึ่งการมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจนนี้จะช่วยให้ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนเข้าใจทิศทางและบทบาทของตนในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน เช่น การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพื่อระบุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน การปรับเปลี่ยนจากการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมไปสู่การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) หรือการเรียนรู้ออนไลน์ที่ยืดหยุ่นมากขึ้น เป็นต้น และการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนจะช่วยส่งเสริมการวางแผนที่ดีของสถานศึกษา ซึ่งการวางแผนที่ดีก็จะช่วยอำนวยความสะดวกในการตั้งเป้าหมายในอนาคต ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษาสามารถปรับทิศทางขององค์กรได้อย่างรวดเร็ว และสามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้

การพัฒนาทักษะความยืดหยุ่นและปรับตัว

เนื่องจากความเปราะบางและความไม่แน่นอนที่เพิ่มขึ้นในยุค BANI World ผู้บริหารจำเป็นต้องเสริมสร้างความยืดหยุ่นทั้งในระดับองค์กรและระดับบุคคล เพื่อให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่คาดไม่ถึง และผู้บริหารต้องพัฒนาความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถตอบสนองได้อย่างรวดเร็ว ตัวอย่างเช่น การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ครูสามารถทดลองวิธีการสอนรูปแบบใหม่ ๆ การจัดอบรมบุคลากรเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น ทักษะทางเทคโนโลยี ทักษะการสื่อสารออนไลน์ เป็นต้น และการจัดหาเทคโนโลยีที่รองรับการเรียนการสอนออนไลน์อย่างยั่งยืน เช่น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่เสถียรและง่ายต่อการใช้งาน เพื่อเป็นการสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันของครูและนักเรียน

การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการระบบการศึกษา

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในยุค BANI World เกี่ยวข้องกับก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีมาใช้ในการระบบการศึกษาอย่างมีกลยุทธ์ ทั้งเพื่อการเรียนการสอนออนไลน์ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการติดตามประสิทธิภาพการเรียนรู้ และการสื่อสารระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชน และผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมครูในการใช้เครื่องมือดิจิทัลที่ทันสมัย รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจในประเด็นด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจว่าเทคโนโลยีสามารถถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยในการเรียนการสอน ตัวอย่างเช่น การใช้แพลตฟอร์มเพื่อสร้างช่องทางการสื่อสารที่ชัดเจนและโปร่งใสระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง และการใช้เทคโนโลยีที่สามารถปรับตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคล

การส่งเสริมสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา จะช่วยให้ครูและนักเรียนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้บริหารควรส่งเสริมบรรยากาศที่ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตามความถนัดหรือความสนใจของตน และสนับสนุนให้ครูมีโอกาสนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ร่วมกับการให้คำแนะนำที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการปรับตัวเมื่อเผชิญกับความท้าทายตลอดจนการส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์

และแนวทางปฏิบัติที่ดี ซึ่งการส่งเสริมสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของครูและผู้บริหาร ส่งผลให้สามารถดำเนินงานตามพันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่เน้นข้อมูล

การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่เน้นข้อมูลเป็นส่วนสำคัญของการบริหารในยุค BANI World ซึ่งข้อมูลมีบทบาทสำคัญในการวิเคราะห์และคาดการณ์สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในระบบการศึกษาที่ต้องตอบสนองความต้องการของนักเรียนและสังคมอยู่เสมอ การตัดสินใจที่เน้นข้อมูลช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถรับรู้แนวโน้มและปัญหาที่เกิดขึ้นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ช่วยในการปรับกลยุทธ์การบริหารและพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ นอกจากนี้ การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้ครูและผู้บริหารสามารถเข้าถึงข้อมูลและนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้อย่างรวดเร็ว ช่วยให้สถานศึกษาสามารถเตรียมความพร้อมหรือปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และเป็นการเสริมสร้างให้องค์กรมีความยั่งยืนหรือมีคุณค่าเพิ่มมากขึ้น

การสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง

ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายที่เชื่อมโยงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาเข้าด้วยกัน ได้แก่ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก เพื่อให้สามารถแบ่งปันทรัพยากร ความรู้ และให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน การสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งเริ่มจากเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา เช่น การมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา และผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งจะช่วยให้สถานศึกษาได้รับความเชื่อใจและการยอมรับจากทุกฝ่าย และเป็นการปรับบุคลิกการให้เข้ากับองค์กรทำให้เกิดความผูกพันกันภายในองค์กร และการพัฒนาเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก เช่น มหาวิทยาลัย องค์กรภาครัฐ และเอกชน ยังเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนและครูได้รับความรู้จากผู้เชี่ยวชาญและการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ที่ไม่อาจพบได้ในห้องเรียน นอกจากนี้ ผู้บริหารควรมีทักษะการสื่อสารที่ชัดเจน เพื่อถ่ายทอดวิสัยทัศน์และเป้าหมายให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การสร้างความเข้าใจร่วมกันเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการทำงานในเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ เพราะจะช่วยให้ทุกฝ่ายทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนช่วยสร้างความมั่นใจในการเผชิญหน้ากับความท้าทายในยุค BANI World

บทสรุป

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษาในยุค BANI World ที่เต็มไปด้วยความเปราะบาง ความวิตกกังวล ความไม่เป็นเชิงเส้น และความเข้าใจยาก อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและสังคม ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารงานอย่างยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีความสามารถในการวางแผนกลยุทธ์และปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรและเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการจัดการศึกษาด้วยรูปแบบที่หลากหลายให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่สอดคล้องกับสภาพสังคมและตลาดแรงงาน ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้และการทำงานของบุคลากร บริหารทรัพยากรและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้และการทำงานร่วมอย่างสร้างสรรค์ของบุคลากรในองค์กร และสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้เกิดแก่ครูและบุคลากรทางศึกษา และพัฒนาองค์กรให้มีความคล่องตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการส่งเสริมการสื่อสารที่มีความชัดเจนภายในองค์กร ทั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา เสริมขีดความสามารถในการแข่งขันและคุณค่าของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวและพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพในโลกยุค BANI World

เอกสารอ้างอิง

- [1] Cassio J. Facing the Age of Chaos. [Internet]. 2020 [cited 10 September 2024]. Available from: <https://medium.com/@cassio/facing-the-age-of-chaos-b00687b1f51d>
- [2] กานต์ธีรา ภูริวิกรัย. เมื่อโควิดตีรบกวนการศึกษา : เปิดบทเรียนความเหลื่อมล้ำในวันที่โลกติดไวรัส. [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [เข้าถึงเมื่อ 5 กันยายน 2567]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.eef.or.th/inequality-in-education-and-covid-19/>
- [3] Tadesse S, Muluye W. The Impact of COVID-19 Pandemic on Education System in Developing Countries: A Review. Open Journal of Social Sciences 2020; 8:159-170.
- [4] Hughes RL, Beatty KC. Becoming a Strategic Leader: your role in your organization's enduring success. San Francisco: Jossey-Bass; 2005.
- [5] วรากรณ์ สามโกเศศ. กรอบคิดจาก VUCA สู่ BANI. [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [เข้าถึงเมื่อ 8 กันยายน 2567]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.bangkokbiznews.com/columnist/1004689>

- [6] จิราเจต วิเศษดอนหวาย. ลาก่อน VUCA มาแล้ว BANI : ชวน ผอ. ปรับตัวและโรงเรียนให้ทันการเปลี่ยนแปลง. [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [เข้าถึงเมื่อ 8 กันยายน 2567]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.educathai.com/knowledge/articles/652>
- [7] สุทธิพงษ์ พงษ์วร. บทบาทของครูในยุค AI: จากผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสู่ผู้สร้างนักคิด. วารสารสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2567; 249:36-41.
- [8] พระครูสุตวรธรรมกิจ. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: บริษัทน้ำทิพย์ทาว์; 2561.
- [9] Morrill RL. Strategic Leadership: Integrating Strategic and Leadership in Colleges and Universities. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers; 2010.
- [10] DuBrin AJ. Leadership: Research Finding, Practice, and Skills. 10th ed. Boston: Cengage Learning; 2023.
- [11] Davies BJ, Davies B. Strategic leadership. School Leadership & Management 2004; 24:29-38.